

Unga/til: Departement for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke

Ulloq / Dato 29/10-2024
14/10-2024
All. nr. / Brevnr. 2400087
J. nr. 00.03.05
Sull. / Sagsbeh.

Unga tusarniaanermut oqaaseqaatit: Innarluutilinnik sullissisutut atorfillit ilinniagaqarnissaannut, ilinniaqqittarnissaannut pikkorissartarnissaannullu periusissiatut iliuusissatullu pilersaarut

Nalinginnaasumik oqaaseqaatit:

Periusissiamik iliuusissatullu pilersaarummik matuminnga innarluutilinnut tunngassutilinni suleqataasunik ilinniarnissamik annertunerusumik ukkataqartoqarnissaa nuannerpoq. Iliuusissatut pilersaarummi taaneqartutuut innarluutilinnut tunngassutilinni ilinniarsimasunik annertuumik kinguaattooqqasoqarpoq.

Iliuusissatut pilersaarummi inuit timikkut eqqarsartaatsikkullu innarluutillit akornanni avissaaartitsinerme ersarinnerunissaq maqaasivarput. Inunnut innarluutilinut tunngassutilinni anguniagalimmik iliuusissatut pilersaarummik suliarilluakkamik attuumassutilimmillu suliaqarsinnaajumalluni inuit timikkut innarluutillit aamma inuit eqqarsartaatsimikkut innarluutillit amerlassusaat pillugit immikkut takussutissamik peqarnissaq pisariaqarpoq. Innuttaasunik timikkut eqqarsartaatsikkulluunniit piginnaasamikkut annikillisimasunik suliaqarneq apequtaalluni suleqataasutut piginnaasassat sorliit pigineqassanersut assigiinngitsorujussuuvoq. Taamaattumik eqqarsartaatsikkut timikkullu innarluutit akornanni immikkoortitsisoqangippat sumut inissiinissaq kiisalu ilinniaqqiffissat pikkorissarnerillu suut neqeroortigineqassanersut ilisimassallugu nalorniarpoq. Nuna tamakkerlugu kommuninilu timikkut eqqarsartaatsikkullu innarluutillit amerlassusaannik paasisutissat amigaataapput. Taamaattumik Qeqqata Kommuniani isumaqarpugut taanna pillugu takunnissinnaalernissamik periusissiaq anguniagaasariaqartoq.

Kommunimi ersinngitsumik innarluutit soorlu ADHD aamma autisme pillugit ilisimasamik nalinginnaasumik amigaateqarpugut. Tassunga qanoq iliuuseqassanersugut periusissiami taaneqangilaq. Kalaallit Nunaanni tarnikkut nappaatit pillugit ilisimasat annertunngillat. Taamaattumik inunnik isumaginninnikkut siunnersortinut, perorsaasunut, ilinniartitsisunut tapersersortinullu tarnikkut nappaatit pillugit ilisimasat nukittorsarniarlugit ilinniartitseqqiilluni pikkorissaatitsinikkullu suliniutinik tigussaasunik suliaqartoqartuuppat pitsaassagaluarpoq. Meeqqanut inuusuttunullu ADHD-qartunut autismeqartunullu ADHD aamma autisme, skizofreni kiisalu siusissukkut iliuuseqarneq pillugit annertunerusumik ilisimasaqarneq angerlarsimaffiup avataanut inissineqartartut amerlassusaannik appartitseqataassaaq.

Qeqqata Kommunianut saaffiginnittoqartassaaq, inunnut ataasiakkaanut pinani.
Henvendelse bedes adresseret til Qeqqata Kommunia og ikke til enkeltpersoner.

Perorsaanikkut ikiortinut ilinniarsimangitsunut tunngatillugu najugaq qimannagu SPS-ilinniarfik annertuumik pisariaqartinneqarpoq, taanna ukiumi nutaami Qeqqata Kommuniani piviusunngortinneqartussaasoq. Periusissiap iliuusissatullu pilersaarutip anguniarlugit tamaviaarutigisai tassalu ulluunerani neqeroorutit iluanni inuit isumassuisut piginnaangorsarneqarnissaat nukittorsarneqarnissaallu ukkataqarfigalugit ilinniartitsissutinik ilanngussinissaq tulluassaaq.

Tamakku saniatigut Meeqqanut suli atualinngitsunut perorsaanikkut inerikkiartuutaasunik ulluunerani neqeroorutit pillugit Inatsisartut Inatsisaata ilaatut malunnaatilimmik allannguisaaq, kommunip meeqqeriviutaani sulisut amerlassusiligaaneranni tapersersortit ilanngullugit naatsorsomeqartaraluarpa. Tamanna tapersersortinut iluaqutaaginnarani kisianni meeqqani innarluutilinni pitsaasumik sunniuteqartussaana pingaernerpaassaaq.

Periusissiamut oqaseqaatit sukumiisut:

- Qupperneq 1-imi taaneqarpoq, sulisunik sulilersitsinerup paarinniinnarnissallu ilaatut innarluutilinnut tunngasuni sulisunut akissarsianut pissutsit pitsanngorsarneqarnissaat pingaaruteqartoq. Periusissiali sinnerani akissarsianut tunngasunut apeqqutit ilanngunneqanngillat. Qeqqata Kommuniani isumaqarpugut, inunnut innarluutilinnut tunngasuni sulisunut akissarsianut pissutsinik pitsaanerulersitsineq periusissiap qitiusumik ilagisariaqaraluaraa. Akissarsiat appasinnerisa sulisunik paarinniinnarnissamik unammillernartitsisoq kommunip misilittagarivaa. Assersuutaasinnaavoq tapersersortit suliffinnut allanut pitsaanagerusunik akissarsiaqartitsisunut akulikitsumik nuuttarnerat. Tapersersortit innarluutilinni tunngasuni pingaarutilimmik inissisimaffeqarput, taamaattumik tapersersortit paariinneqarnissaat aammalu ilinniarnissamut ilinniaqqinnissamullu periarfissanik attuumassutilinnik neqeroorfiginissaat pingaaruteqarpoq. Qeqqata Kommuniani isumaqarpugut, sulisut paarinneqarnissaannut tapersersortinut pissutsit immikkoortutugit marlutsigut nukittorsarneqassasut: ilinniarneq akisarsiallu.
  - Ilinniarneq: Nuummi Peqqissaanermik Ilinniarfimmi ukioq ataaseq affarlu tapersersortit ilniarsinnaanermik neqerooruteqaraluarpoq, Qeqqata Kommuniani sulisut amerlanersaasa ilinniarnissaaq tigusunneq ajorpaat. Sulisut marlunnik peqquteqarlutik ilinniarnissaaq toqqarneq ajorpaat:
    - 1) Ilniarnermut atatillugu atuarfimminissat Nuummi ingerlanneqartarnerat.
    - 2) Sulisut ilniarneriutaannarnik pisartagaqassagunik aningaasartuutiminnik akiliisinaannginnerat.
  - Tapersersortinik ilniarsimasunik amerlanerusunik perusulluta taamaattumik Qeqqata Kommuniani kissaatigivarput, tapersersortinut najugaq qimannagu ilniarfimmik pilersitsisoqassasoq, taamaalilluni sulisut ilaquttaminnut qanittumi najukkamut qanittuminni ilniarsinnaallutik. Ilutigitillugu kissaatigivarput, tapersersortit ilniarnerminni atorfeqartitaanertik

- taamaaliornikkullu akissarsiatik paariinnarsinnaagaat, ilinniarneq annertunerujussuarmik orniginarnerulernissaa isumaqarfigigatsigu.
- Akissarsiat: Tapersersortinut atorfeqartitaanermut akissarsiaqartitaanermullu pissutsit orniginarpallaanngillat. Tapersersortit paariinnarniarlugit akissarsiaqartitaanermut atorfinitsinneqarnermullu tunngassuteqartut nukittorsarneqarnissaat pingaaruteqarpoq. Tassunga ilanngullugu pingaaruteqarpoq, ilinniaqqinnermi (tapersersortinut ilinniarsimasunut ilinniarsimanngitsunullu akissarsiami malunnaatilimik nikingasoqassaaq) akissarsiani malunnaatilimmik qaffattoqassasoq. Tamanna akissarsiat qaffasinnerulernerannik malitseqassasoq ilisimasuugunikku ilimanarpoq tapersersortit amerlanerusut ilinniaqqissagaluartut. Ilinniarnerup malitsigisaanik akissarsiat qaffasinnerusuuppata tapersersortit suliffimmi paariinnarnissaannut peqataassagaluarpoq.
  - Illoqarfinnisuulli nunaqarfinni innarlutilinnut suleqataasussanik pisariaqartitsineq aamma qaffakkiartorpoq. Inuit innarlutillit nunaqarfinniittut paaqqutarineqarnissaminnik/ikiorneqarnissaminnik pisariaqartumik pissagunik illoqarfimmuut nuunnissaat eqqarsaataava? nunaqarfinni sulisunik ilinniartitsisoqassava? Tamassuma qanoq iliuuseqarfiginissaanut malittarisassanik amigaateqarpugut.
  - Siulianiittunit uiggiutitut ilinniarinissami periarfissani annertunerusumik eqaannnerunissaq kommunip ujartorpa. Uani nunaqarfinni innuttaasunik alimasissumik imaluunniit "angalasartoqatigiillutik" ilinniartitsisinnaasut eqqarsaatigineqarput.
  - Kommunimi tusilartut inuillu tusillannikut passunnissaanut sakkussanik amigaateqarpugut. Periusissiami qupperneq 15-imi taaneqapoq, *`linniartitsisunut ilinniaqqinnissamut periarfissat sakkortusillugit annertusillugillu, pingaartumik immikkut atuartitsinerup aamma atuartunik assigiinngitsunik innarluteqartunik atuartitsinerup iluani, assersuutigalugu isigiarsuttunut tusaaniarnikkut ajornartorsiuteqartunut`*. Ilinniartitsisuinnaanngillalli tusilartunik attaveqartuusut taakkunungalugu piginnaasanik amigaateqartuusut. Aammattaaq isumaginninnermi siunnersortit sulianillu suliarinnittartut tusilartunik suliaqarnissamut piginnaasanik amigaateqarput. Tusilartut Nunani avannarlerni Siunnersuisooqatigiivisa paaseqqammerpaat, tusilartut nunatsinni sullinneqarnerat pitsaanerujussuusinnaasoq¹ Taamaattumik innuttaasunik tusillannikunik suliaqartarnermut tunngatillugu sulianik suliarinnittartunut isumaginninnermilu siunnersortinut ilinniaqqiffiusinnaasunik ujartuivugut.
  - Quppernerna 20-21-mi eqitsit 3-mi peqqinnissaqarfiup ataani anguniakkanut iliuusissatut pilersaarutitik saqqummiussisoqanngilaq.
  - Quppernerup 17-p naanerani allassimavoq *'Ilinniartitaanermut Naalakkersuisoqarfiup 2024-mi maannakkut pikkorissarnissamut periarfissanut 2024-mi atuuttunut ilisimasaqarnerup*

---

¹ [Tusilartut nunatsinni sullinneqarnerat pitsaanerujussuusinnaavoq \(sermitsiaq.ag\)](https://sermitsiaq.ag)

annertusineqarnissaa samminiarpaa.' Taanna ukkataqarfigineqareerpa? Taamak pisoqarsimanngippat maannakkut aallartissallugu kingusippallaalaarpoq.

Naggataatungaatigut oqaatigineqassaaq, (qupperneq 7-9-mi)

*`Nakkutilliisoqarfik` naliliivoq, innarlutilinnik ulloq unnuarlu paaqqinnittaarfinni sulisut amerlasuutigut eqqortunik piginnaasaqartartut, naak sulisut affaat sinnerlugit ilinniarsimasuunngikkaluartut. Assersuutaasinnaasut ilagisaat tassaavoq inuusuttunut inersimasunullu ineriartornikkut kinguarsimasunut ulloq unnuarlu paaqqinnittarfik *Sungiusarfik Ikinngut*. Tassani sulisut 71 procentii ilinniarsimasuunngillat.*

Piginnaangorsarnissamut anguniakkamut nakkutilliisqoarfiup innersuussutaa imaappoq:

Sulisut aaqqiagiinngitsunik suliaqarnissamut pitsaasunik piginnaasaqartut.

Paaqqinnittarfik nuannaarutigalugu iluaqutigeqisaminnik aaqqiagiinngissutinik suliaqarsinnaanermut ilitsersuisartutut ilinniarsimasumik sulisoqarpoq.

Pliginnaangorsarnissap ilanngunneqarnissaanut innersuussuterpiaasoq atuaruminaappoq.

Suleqatigisat ilinniarsimanngitsut 71 procentiunerat nakkutilliisqoarfiup

naammagisimaaraa malugineqarsinnaavoq. Tamanna aamma innersuussut`-nik

taaneqartuni allani arlalinni atuuppoq - Sungiusarfik Aaqa-mut innersuussut imaappoq:

Sulisut ilinniagaqarsimanngitsut aqqaniliupput ukiunik marlunnik sivilunerusumik

misilittagaqarlutik sulisimasut. Ilisimasaq pitsaasoq, innersuussutaanngilarli aamma

piginnaangorsarnissamut anguniakkap ilaginngilaa.

Piginnaangorsarnissamut anguniakkanik innersuussutinik ilanngussineq

suliarilluagaarpassinngilaq, kisianni anguniagaviit innersuusutiivilluunniit ilisaritinngilaat.

---oOo---

Bemærkninger til høring vedrørende: Strategi- og handleplan for uddannelse, efteruddannelse og kurser for ansatte inden for handicapområdet

Generelle kommentarer:

Det er glædeligt, at der med denne strategi- og handleplan kommer større fokus på uddannelsen af medarbejdere inden for handicapområdet. Der er som nævnt i handleplanen et stort uddannelsesefterslæb på handicapområdet.

I handleplanen savner vi tydelighed i adskillelsen mellem personer med fysiske og psykiske handicaps. For at kunne lave en gennemarbejdet og relevant handleplan målrettet handicapområdet, er det nødvendigt at have en særskilt oversigt over antallet af personer med fysiske handicaps og antallet af personer med psykiske handicaps. Der er stor forskel på, hvilke kompetencer man som medarbejder skal besidde, alt efter om man arbejder med borgere med fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser. Det er derfor svært at vide, hvor der skal sættes ind, samt hvilke efteruddannelser og kurser der skal udbydes, hvis man ikke skelner mellem psykiske og fysiske handicaps. Der mangler data på antallet af fysiske kontra psykiske handicappede – både på landsplan og på kommuneplan. I Qeqqata Kommunia mener vi derfor, at det burde være et mål for strategien at få et overblik herom.

I kommunen mangler vi generelt viden om usynlige handicaps som ADHD og autisme. I strategien er det ikke nævnt, hvordan vi skal forholde os til det. Viden om psykisk sygdom i Grønland er på et lavt niveau. Det ville derfor være godt, hvis der blev lavet konkrete tiltag i form af efteruddannelse og kurser for socialrådgivere, pædagoger, lærere og støttepersoner for at styrke viden om psykiske sygdomme. Større viden om ADHD og autisme, skizofreni samt tidlig indsats for børn og unge med ADHD og autisme, vil være med til at nedbringe antallet af anbringelser uden for hjemmet.

I forhold til ufaglærte pædagogiske medhjælpere, så er der i høj grad brug for en decentralt SPS-uddannelse, som også vil blive realiseret i det nye år i Qeqqata Kommunia. Det ville være hensigtsmæssigt at inkludere et fag, der specifikt fokuserer på de mål, som strategien og handleplanen tilstræber, nemlig at opkvalificere og styrke omsorgspersoner inden for dagtilbud.

Desuden vil det gøre en væsentlig forskel, hvis støttepersoner kunne medregnes i personalenormeringen i kommunale daginstitutioner, som en del af Inatsisartutlov nr.62 om *pædagogisk udviklende dagtilbud til børn i førskolealderen*. Dette vil ikke alene være til gavn for støttepersonerne, men vigtigst af alt vil det have en positiv indvirkning på børn med handicap.

Specifikke kommentarer til strategien:

- Der nævnes på side 1, at det er vigtigt at forbedre lønforholdene for ansatte på handicapområdet som led i rekruttering og fastholdelse af personale. Spørgsmålet omkring lønforholdene er dog udeladt i resten af strategien. I Qeqqata Kommunia

mener vi, at en forbedring af lønforholdene for ansatte på handicapområdet burde være en central del af strategien. Det er kommunens erfaring, at den lave løn gør fastholdelse af medarbejdere meget udfordrende. Et eksempel er støttepersoner, som ofte skifter til andre jobs, hvor lønnen er bedre. Støttepersoner spiller en vigtig rolle på handicapområdet, hvorfor der er vigtigt at fastholde støttepersoner og tilbyde relevante muligheder for uddannelse og efteruddannelse.

Hos Qeqqata Kommunia mener vi, at forholdene for støttepersoner skal styrkes på to områder for at fastholde ansatte: *uddannelse og løn*.

- Uddannelse: På trods af at der tilbydes en støttepersonsuddannelse på 1,5 år hos Peqqissaanermik llinniarfik i Nuuk, ønsker de fleste ansatte i Qeqqata Kommunia ikke at tage uddannelsen. De ansatte fravælger hovedsageligt uddannelsen af to årsager:
  - 1) At skoleopholdene i forbindelse med uddannelsen foregår i Nuuk.
  - 2) At de ansatte ikke kan dække deres udgifter, hvis de kun får SU.
- For at få flere uddannede støttepersoner ønsker vi i Qeqqata Kommunia derfor, at der etableres en decentral uddannelse for støttepersoner således, at ansatte kan tage uddannelsen i deres nærområde tæt på deres familie. Samtidig ønsker vi, at støttepersonerne kan bibeholde deres ansættelse og dermed løn under uddannelsen, da vi mener, at det vil gøre uddannelsen langt mere attraktiv.
- Løn: Ansættelses- og lønforholdene for støttepersoner er ikke særligt attraktive. For at fastholde støttepersoner er det vigtigt, at deres løn- og ansættelsesforhold styrkes. Herunder er det vigtigt, at der er en mærkbar stigning i løn ved videre uddannelse (der skal være mærkbar forskel på lønnen for faglærte og ufaglærte støttepersoner). Flere støttepersoner vil højst sandsynligt tage videre uddannelse, hvis de ved, at dette vil medføre højere løn. Højere løn som følge af uddannelse vil også være med til at fastholde støttepersoner i jobbet.
- Som i byerne er der også et stigende behov medarbejdere til handicappede i bygderne. Er det tanken, at personer med handicaps i bygderne skal flyttes til byerne for at få den nødvendige pleje/hjælp? Skal der uddannes personale i bygderne? Vi mangler retningslinjer for, hvordan vi skal gribe dette an.
- I forlængelse af ovenstående efterspørger kommunen større fleksibilitet i uddannelsesmuligheder. Her tænkes på fjernundervisning eller 'rejsehold' som kan uddanne borgere i bygderne.
- I kommunen mangler vi redskaber til at håndtere døve og folk med hørenedsættelse. På side 13 i strategien er det nævnt, at man vil '*intensivere og udvide efteruddannelsesmulighederne specifikt for lærere, særligt inden for specialundervisning og undervisning af elever med forskellige handicaps, som for eksempel syns- eller hørenedsættelse.*' Det er dog ikke kun lærere, som er i kontakt med døve, og mangler kompetencer hertil. Socialrådgivere og sagsbehandlere mangler ligeledes kompetencer til at håndtere døve. Døves Nordiske Råd har for

nyligt konstateret, at døves forhold i Grønland er tæt på dumpekarakter.² Vi efterspørger derfor efteruddannelsesmuligheder for sagsbehandlere og socialrådgivere ift. håndtering af borgere med hørenedsættelse.

- I Tabel 3 på side 20-21 er der ikke fremsat nogle handlinger til målene under sundhedssektoren.
- Nederst på side 17 fremgår det at '*Departementet for Uddannelse vil i 2024 sætte fokus på at øge kendskabet til de eksisterende opkvalificeringsmuligheder der eksisterer i 2024.*' Har der allerede været sat fokus på dette? Hvis det ikke er tilfældet, er det en smule sent at starte nu.

Slutteligt bemærkes det med en vis undren, at 'Tilsynsenheden' (på side 7-9) vurderer, at de ansatte på døgninstitutioner med handicappede i mange tilfælde besidder de rette kompetencer på trods af, at langt over halvdelen af de ansatte i de fleste tilfælde er ufaglærte. Et eksempel er døgninstitutionen *Sungiusarfik Ikinngut* for unge og voksne udviklingshæmmede. Her er 71% af de ansatte ufaglærte. Tilsynsenhedens anbefaling for målet for opkvalificering lyder således: *De ansatte har gode kompetencer i at håndtere konflikter. Institutionen har en medarbejder der er uddannet som konflikthåndteringsinstruktør, som de glædeligt drager nytte af.* Det er svært at læse, hvor den reelle anbefaling til opkvalificering indgår. Det virker umiddelbart til, at tilsynsenheden er tilfredse med, at 71% af medarbejderne er ufaglærte. Det samme gør sig gældende i flere af de andre såkaldte 'anbefalinger' – til *Sungiusarfik Aaqa* er anbefalingen: *Der er 11 ufaglærte medarbejdere med mere end 2 års erfaring.* Det er rigtig fin viden, men det er ikke en anbefaling, og der indgår heller ikke et mål for opkvalificeringen.

---

² [Døves forhold er 'tæt på en dumpekarakter' \(sermitsiaq.ag\)](https://sermitsiaq.ag)

Det virker ikke særlig gennemarbejdet at tilføje anbefalinger til mål for opkvalificering, men ikke præsenterer de reelle mål eller anbefalinger.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga /

Med venlig hilsen

Paneeraq Olsen

Atugarissaarnermut Pisortaaneq

Velfærdsdirektør